

1982 JUN

6

ntjük.

244 **FUIT**

„Kimentem a ligetbe újra,
/ Hosszacska távollét után,
/ Hogy lássam: füve, berke, útja
/ Minő hatással lesz reám.” A százéves Stefánia útról szólva legutóbb a Városligetről meséltünk. Folytassuk ezt most tovább, s Arany János öt évvel korábban, 1877-ben írt verse (Ének a pesti ligetről) legyen vezérlő útikalauzunk.

A valahai mocsaras vidék (akkori nevén Ökördülő) fejlesztését József nádor és az általa létrehozott Szépítő Bizottmány szorgalmazta az 1800-as évek elején. Hogy a talajt megkössék, fákkal ültették be a környéket, majd a még mindig ingoványos részen mesterséges tavakat alakítottak ki két kis szigettel. A nagyobbik a Páva-sziget nevet nyerte: ennek helyén áll ma a Széchenyi-fürdő — rég megkezdett felújítása is áll... A kisebb sziget neve — József nádor tiszteletére — Nádor-sziget lett, ma Széchenyi-sziget. (A tó körül zöldellő öreg platánok közül néhánynak sikerült átvészelnie az idők viharát: ezeket még József nádor hozatta alcsúti birtokáról.)

A költő a ligetbe olcsó bérkocsin, a Városligeti (ma Gorkij) fasoron érkezett. Itt, a mai dísztribün táján, szép kapubejárat állt, két oldalán sárkánydíszítéssel. (Az egyik sárkányt még a közelmúltban is látni lehetett a Vidám Parkban — azóta onnan is eltűnt.) A Dózsa György út (rég neve Aréna út) korabeli „forgalma” persze csak a költő szemében tetszett óriásinak. Az út ligeti oldalán fák sűrűsödtek. Alkalmi árusok sora várt az érkezőkre. A tejszállító kocsik mögött fehér kötényes, fityulás asszonyok kínálták a friss tejet, zsemlét, brióst. Később, a két világháború között, itt működött az első szabadtéri filmszínház. Az 1940-es évek végén — a felvonulási tér és a trolibusz útvonalának kiépítésére — egyszerre 139 darab száz-kétszáz éves fát irtottak ki ezen a szakaszon...

A magányt kedvelő költő a liget félreeső zugában névtelen sírral találkozik. Arany csak hírből ismerte a hozzá fűződő történetet. „Úgy hallottam — írja kapcsos könyvében —, hogy a sírkő alatt valami Horváth nevű ügyvéd vagy olyasféle tehetős pesti polgár nyugszik, ki... végrendeletében csak azt kötötte ki, hogy őt oda temessék, s állítsanak követ a föntebbi egyszerű felirattal.”

A fuit-kő 1809 óta áll mai helyén: ez a vidék akkor az „isten háta mögött” feküdt. Horváth Jakab (neve egyik lexikonban sem szerepel) 1738-ban született a szepességi Toporcon. Kazinczy naplójából tudjuk, hogy ő volt a perbe fogott jakobinusok védőinek egyike. Az ügyvédek kezét a hatóság megkötötte, de szolgálatukból sem léphettek vissza. „Horváth Jakab okosabb volt — olvassuk a Fogságom naplójában —, ő mindjárt ki-nevezésekor tudakozá meg, ha szabad lesz-e mindent mondania, amit akarand; s hallván, hogy nem lesz, egyszerre visszavoná magát.”

Horváth később a Grassalkovich család jogtanácsosa lett. Különc embernek tartották, nem nősült, s vagyonát végrendeletileg jótékony célokra hagyta. Még halálában is költői gondolatot ébresztett az Ének a ligetről című Aranyvers zárósoraiban: „Nyerd bár világi életedben / Ég és föld minden koszoruit, / Neved csak az, mit a ligetben / Egy sírkő rádolvass fuit.”

Az egyéni elmúlásba — úgy tetszik — lassan belenyugodtunk, de környezetünk elmúlása szinte mindannyiunkat aggaszt. Aki pedig — lepusztult fák, építési terület és alkalmi bódésorok mellett — végre kiverelkedte magát az elhagyott sírkőhöz, nem szeretné, ha netán egyszer az egész ligetről azt kellene írni: fuit...